

Економіка

Бойко Анастасія Олександрівна

студент

Київського національного економічного університету

імені Вадима Гетьмана

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ЯК СКЛАДОВА УСПІХУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗА СУЧАСНИХ УМОВ

***Анотація.** В статті охарактеризовано ризики як невід'ємну складову будь-якої підприємницької діяльності. Ефективне управління ризиками визначено дієвим інструментом у сучасній конкурентній боротьбі та джерелом розвитку підприємства. Продемонстровано та пояснено сутності ризиків в системі менеджменту та в розробці механізму управління ризиками на підприємстві в сучасних умовах господарювання. Охарактеризовано основні групи методів управління ризиками та виділено головні методи оцінки ризику в підприємницькій діяльності.*

***Ключові слова:** ризики, управління ризиками, успіх підприємницької діяльності.*

Вступ. Проблема оцінки та подолання ризиків у підприємництві займає одне із провідних місць серед низки серйозних питань, які виникають під час формування ринкових відносин в Україні. Вирішення переліку проблем – пріоритетна задача як для теоретиків, так і для практиків. Значно ускладнюють ситуацію умови нестабільної економіки в країні, а також невизначеність, конфліктність та багатокритеріальність. Вітчизняні підприємства намагаються опанувати дієві методики, які дозволять ефективно управляти підприємницькими ризиками. Закордонні підприємства активно використовують управління ризиками у

виробництві, фінансах, управлінні персоналом та інших сферах. Практики з інших країн застосовують управління ризиками у функціональних сферах бізнесу і в компанії в цілому (стратегічний, комплексний, інтегральний ризик-менеджмент).

Основна частина (факти і результативна база)

Факти і матеріали. Ризик є досить складним феноменом з широким видовим різноманіттям, роль і місце яких у розвитку та функціонуванні інноваційної економіки змінюється, що відбивається на поведінці суб'єктів підприємницької діяльності. Повне виключення невизначеності та ризиків є бажаним, однак неможливим завданням для підприємців. Всупереч високому потенціалу втрат, саме ризиковані ідеї можуть стати джерелом розвитку для підприємства. Тому важливо навчитись приймати креативні рішення в умовах невизначеності та ризику.

Ризик – важлива частина підприємницької діяльності. Підприємницькі ризики виникають в компанії майже щодня – це загрози, які впливають на збільшення витрат в будь-яких видах діяльності, особливо пов'язаних із виробництвом товарів або послуг. Також до підприємницьких ризиків можна віднести отримання доходів нижчих, аніж прогнозовані результати. Ще одним прикладом ризику вважається ризик банкрутства, повної чи часткової втрати майна або грошового внеску.

Ризик-менеджмент або управління підприємницькими ризиками – це процес управління деякими підрозділами або підприємством в цілому з урахуванням низки факторів або випадкових подій, які впливають на підприємство. Для виявлення й оцінки ризиків проводяться спеціальні процедури, що впливають на подальший вибір ефективних методів для нейтралізації негативних наслідків подій, а також обмін інформацією про ризики та контроль результатів після застосування методів.

Найважливішим документом у сфері ризик-менеджменту є Програма

управління ризиками (ПУР). Вона складається з наступних основних елементів: резюме для вищого керівництва; опис бізнесу компанії; стратегічні й тактичні цілі компанії; фактори ризику компанії; оцінка ризику: наслідки та ймовірність; карта ризиків; методи впливу на ризики; економічна ефективність управління ризиками; додатки.

За сучасних умов практичне застосування знайшли **чотири основні групи** методів управління ризиками:

1. Ухилення від ризику, що передбачає повне виключення можливості матеріалізації ризику (відмову від ризикованих дій, уникнення впливу негативних подій, відмова від ненадійних контактів тощо). Такий спосіб впливу на ризики є найпростішим і найпоширенішим в практиці, але результатом методу стане або повна відмова від прибутку або відсутність його максимізації.

2. Передача ризику передбачає передавання наслідків матеріалізації ризику та відповідальності третій стороні (аутсорсинг ризиків, надання гарантій, страхування, хеджування ризиків тощо).

3. Зниження ризику – зниження ймовірності матеріалізації та негативних наслідків від настання потенційних подій (зменшення розмірів збитків, зниження частоти негативних наслідків, диференціація ризиків тощо).

4. Прийняття ризиків передбачає формування резервів на випадок негативних наслідків.

Можливим є поглинання ризиків (визнання збитків та відмова від їх страхування при допустимих розмірах потенційних втрат), лімітування (визначення гранично допустимих сум втрат). Дана група методів відноситься до превентивних щодо управління ризиками, однак потребує і найскладнішої процедури оцінювання та прогнозування розвитку майбутніх подій.

На практиці доцільним є комплексний підхід до застосування різних

методів управління ризиками діяльності, що дозволяє максимізувати ефект від їх практичної реалізації, мінімізувавши витрати на виконання завдань, на управління ризиками зокрема.

Неможливо повністю уникнути ризику в підприємницькій діяльності. Одна з основних задач – передбачити та знизити можливий ризик до мінімального рівня. Можна виділити такі методи оцінки ризику:

- *Статистичний.* Застосовується в стабільних умовах, а для оцінки втрати використовуються дані попередніх періодів.
- *Експертний.* Використовується у випадках, коли різко змінюються умови діяльності або відсутні необхідні статистичні дані. Передбачає залучення висококваліфікованих фахівців і орієнтацію на їх висновки.
- *Розрахунково-аналітичний.* Для ефективного використання методу необхідно залучати значні матеріальні витрати та розробників з високою кваліфікацією. База методу – теоретична модель розвитку підприємства. Прийнятний лише для великих підприємств, але є найбільш вірогідним і точним.

Результативна база. Сьогодні будь-яке підприємство відчуває на собі вплив неординарних ситуацій, незапланованих або непередбачуваних подій, на які слід негайно реагувати з метою уникнення значних збитків або втрат. Ризик доцільно розглядати не тільки як загрозу, але і як можливості для розвитку. Ризик оцінює ймовірність настання певних перешкод цілям і завданням підприємця або ж виникнення можливостей, скориставшись якими можна покращити результати господарювання, освоїти перспективні сфери діяльності та розвиватись.

Ефективне управління ризиками може стати дієвим інструментом у сучасній конкурентній боротьбі та джерелом розвитку підприємства за умови розробки та впровадження надійної системи управління ними.

Важливо пам'ятати, що замість постійного ігнорування або

мінімізації ризиків, підприємства повинні фокусуватись на їх оптимізації та утриманні балансу між стабільністю бізнесу та рівнем ризикованості ситуації. Ризик також виступає як джерело нових можливостей, оскільки підприємства освоюють нові напрями зростання та шукають нетрадиційні джерела розв'язання складних проблем. Існує чітка залежність між рівнем прибутковості підприємства та ризиком: чим вищий прибуток на інвестований капітал, там вища ймовірність виникнення ризиків діяльності. Компанії повинні навчитись передбачати ризик, здійснювати комплексну оцінку його розміру та підбирати ефективні методи для його оптимізації.

Управління ризиками повинно мати системний характер, бути неперервним, цілеспрямованим, систематичним, направленим на досягнення стабільності та перспективного розвитку підприємства, забезпечення його конкурентоспроможності на глобальному ринку.

Важливим завданням в системі управління ризиками підприємства за сучасних умов має стати вчасна ідентифікація можливих загроз (можливостей) в малопрогнозованому глобальному бізнес-середовищі та швидка адекватна реакція системи менеджменту на можливі зміни.

Високі темпи змін у сучасному середовищі господарювання та інформаційно-часові обмеження при прийнятті відповідних рішень значно ускладнюють завдання. Формування перспективно-орієнтованої системи управління ризиками підприємницької діяльності підприємства, що ґрунтуватиметься на принципах антисипативного управління – один з ефективних інструментів для розв'язання проблеми.

Антисипативне управління спрямоване на розроблення сукупності управлінських заходів щодо розв'язання потенційної проблеми ще до її фактичного настання. Концепція антисипативного управління базується на тому, що будь-яка потенційна подія характеризується певним періодом свого розвитку від слабких до сильних сигналів, які повідомляють про

виникнення явища.

Керівництво підприємства відіграє надзвичайно важливу роль при розв'язанні проблем управління ризиками. Саме вищі керівні ланки затверджують програми заходів для зниження рівня ризику і приймають рішення стосовно доцільності їх використання в критичних для підприємства ситуаціях. Звичайно, не завжди управлінські та виробничі підрозділи сприймають ці зміни позитивно, адже часто необхідно застосовувати нововведення, змінювати певні процеси, а це може стати джерелом додаткових витрат або причиною відволікання частки капіталу при створенні страхових резервів.

Отже, важливо враховувати та прослідковувати, щоб рішення стосовно кінцевих антиризикових заходів приймалися на найвищому рівні управління, де досягнення стабільності та покращання фінансового стану підприємства є основною метою під час щоденної діяльності, спрямованості на розвиток підприємства.

Висновки. Отже, комплексний підхід до управління ризиком дає можливість підприємницькій структурі ефективніше використовувати ресурси, здійснювати розподіл відповідальності, покращувати основні показники діяльності фірми й оптимізувати та балансувати вплив ризику. Необхідна низка заходів для здійснення функцій управління: по-перше, створення умов для забезпечення подальшого стабільного функціонування підприємства; по-друге, вибір прийнятного рівня ризику; по-третє, успішне управління ризиковими ситуаціями, які виникають.

Глобалізаційні перетворення та світові інтеграційні процеси змінюють акценти в конкурентній боротьбі, трансформуючи умови та інструменти формування конкурентних переваг. Підприємець повинен приймати ризиковані ситуації та приймати обґрунтовані рішення. Це вимагає формування та практичної реалізації ефективної системи управління ризиками на підприємстві. Під впливом сучасних умов

господарювання така система повинна базуватись на антисипативному підході, що дозволить розробити сукупність дієвих заходів щодо розв'язання проблеми, яка може виникнути ще до її фактичного настання. Використання такого підходу є досить ефективним інструментом забезпечення дієвості ризик-менеджменту, зменшення рівня невизначеності сучасного середовища господарювання та максимізації часу для підготовки суб'єкта господарювання до потенційних подій. Це дозволяє мінімізувати вплив загроз та максимізувати вигоди від використання можливостей для розвитку підприємства.

Посилання на джерела

1. Організація системи управління ризиками на підприємстві <https://res.in.ua/organizaciya-sistemi-upravlinnya-rizikami-na-pidpriyemstvi.html>
2. Управління ризиками як складова успіху підприємницької діяльності за сучасних умов <file:///C:/Users/user/Downloads/6961-24625-1-PB.pdf>
3. Ризик-менеджмент: зміст і організація на підприємстві http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2009_3_1/pdf/157-163.pdf

Література

1. Тебекин А. В. Методы принятия управленческих решений : учебник / А. В. Тебекин. М. : Юрайт, 2015. 572 с.
2. Lesko O. Y. Development of approach to anticipatory risk management of the enterprise under uncertainty conditions / Lesko O. Y., Prychepa I. V., Lesko T. V. // Technology audit and production reserves. 2017. № 4/4(36). С. 9-15.
3. Кравченко В. Сучасні стандарти ризик-менеджменту: основа для побудови дієвої системи управління маркетинговими ризиками

компанії // Маркетинг в Україні. 2007. № 5. С. 36.

4. Хохлов Н. В. Управление риском. М.: ЮНИТИ-ДАНА, 1999. 239 с.
5. Старостіна А.О, Кравченко В.А. Ризик-менеджмент. Теорія і практика. К.: ІВЦ "Політехніка", 2004. 200 с.
6. Чернова Г. В. Практика управління ризиками на рівні підприємства. СПб: Питер, 2000. 17 с.

